

بازار جهانی نفت و پیش بینی آینده آن

تهیه و تنظیم: محمدرضا خدرلو
Khederlou@gmail.com

دست‌های پنهان بلای جان طلای سیاه

پس از یک دوره پر رونق در بازار جهانی نفت و رسیدن قیمت طلای سیاه به ۱۴۷ دلار؛ اقتصاد جهان دچار مشکلاتی شد که مهم‌ترین اثر آن بر بازار جهانی نفت بود. کاهش ارزش دلار در برابر ین ژاپن و یورو، افزایش نرخ بیکاری در آمریکا، سقوط ارزش سهام در بورس‌های معتبر جهان، رکود در بازار مسکن ایالات متحده و دلایلی از این دست باعث شد تا آثار وقوع بحران در بزرگ‌ترین اقتصاد جهان؛ گریبان اقتصاد کل دنیا را بگیرد و حتی کشورهای بزرگی مانند چین و هند را نیز دچار مشکل سازد. در این راستا بسیاری از کشورها در واکنش به این بحران تلاش‌های همدفندی را آغاز کردند تا از رکود فعلی و بحران مالی رهایی یابند. از جمله اقدامات بعمل آمده می‌توان به تعدیل نیروی کار در شرکت‌های بزرگ و بین‌المللی، تزریق نقدینگی به بخش‌های مختلف اقتصاد در کشورهای پیشرفته و نیز تلاش برای افزایش قیمت جهانی نفت اشاره کرد. اعضای اوپک و کشورهای تولیدکننده نفت در اقدامی جهت‌دار و هماهنگ تصمیم دارند تا با کاهش تولید و عرضه به افزایش نسبی قیمت‌ها کمک کنند. در این زمینه حتی روسیه و عربستان سعودی نیز که همواره با کاهش تولید مخالفت می‌کردند اعلام آمادگی کرده‌اند تا از عرضه نفت بکاهند.

اجلاس سپتامبر سال جاری به این سازمان پیوست و اندونزی نیز از آن کناره‌گیری کرد. کارکرد اصلی این سازمان که در اساسنامه آمده به این ترتیب است: هماهنگی و یکپارچه سازی سیاست‌های نفتی کشورهای عضو و تعیین بهترین راه برای تامین منافع جمعی یا فردی آنها و طراحی شیوه‌هایی برای تضمین ثبات قیمت نفت در بازار نفت بین‌المللی به منظور از بین بردن نوسانات مضر و غیر ضروری، عنایت و توجه ویژه به کشورهای تولیدکننده نفت و توجه خاص به ضرورت فراهم کردن درآمد ثابت برای کشورهای تولیدکننده نفت، تامین نفت کشورهای مصرف‌کننده به صورت کارآمد، مقرون به صرفه و همیشگی و بازده مناسب و منصفانه برای آنهایی که در صنعت نفت سرمایه‌گذاری می‌کنند.

با این وجود، تاثیر اوپک بر اقتصاد نفت همیشه ثابت بخش نبوده است. در جریان شوک نفتی ۱۹۷۳، این سازمان با استفاده از ابزار نفت دنیا را به وحشت انداخت و باعث

سرسام آور سقوط را تجربه کند. این بار اعضای اوپک توافق کردند ۲۸ آبان گذشته آمده تا چاره‌ای برای این شوک معکوس بیابند اما شدت سقوط بهای نفت به حدی بود که جلسه ۴ هفته زودتر از موعد تعیین شده برگزار شد. پیش از برگزاری اجلاس زمزمه‌هایی مبنی بر کاهش یک تا ۳ میلیون بشکه‌ای سهمیه اوپک شنیده می‌شد اما در پایان نشست فوق‌العاده کاهش ۱/۵ میلیون بشکه‌ای تصویب شد تا از شدت کاهش بهای نفت کاسته شود. از سویی با برگزاری اجلاس زود هنگام اوپک در سوم آبان و تصمیم به کاهش ۱/۵ میلیون بشکه‌ای سقف تولید، در حالی افزایش قیمت نفت دور از انتظار نبود که کاهش قیمت نفت بلافاصله پس از اتخاذ این تصمیم تعجب همگان را برانگیخت و سوالاتی را درباره تاثیر گذاری اوپک ایجاد کرد. سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) متشکل از الجزایر، ایران، عراق، کویت، لیبی، نیجریه، قطر، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، ونزوئلا، اکوادور و آنگولا است که آنگولا در

اوپک و ساماندهی قیمت جهانی نفت

در بحبوحه بالا رفتن‌های پی‌در پی بهای نفت و ثبت رکوردهای جدید، مصرف‌کنندگان این کالا همواره اوپک را متهم می‌کردند که عرضه متناسب با تقاضای جهانی ندارد. این عده به حدی بر این نظر خود پافشاری کردند که اعضای اوپک در یکی از جلسات خود افزایش سهمیه را تصویب کرد. در همان دوران کشورهای عضو اوپک نیز همواره این جمله را تکرار می‌کردند که قیمت‌های بالای نفت به علت وجود و حضور عواملی غیر بنیادین در بازار به وجود آمده است. اعضای اوپک تاکید داشتند که عواملی همچون عرضه، تقاضا و عوامل ژئوپلیتیک نمی‌تواند به آن میزانی که مصرف‌کنندگان توصیف می‌کردند در این قیمت‌های افسانه‌ای تاثیر گذار باشد، بلکه حضور افراد و گروه‌هایی که به تازگی وارد معاملات طلای سیاه شده بودند، مهم‌ترین عامل در این افزایش قیمت بود. بروز بحران مالی جهانی موجب شد که بازار نفت این بار با سرعتی

قیمت ها و در نتیجه درآمدهای نفتی روبرو هستند. قیمت نفت که از ابتدای تابستان از مرز ۱۰۰ دلار گذشته بود، اواسط جولای به بیش از ۱۴۷ دلار در هر بشکه رسید. برخی از وزرای نفت اوپک در همان زمان هشدار دادند که افزایش قیمت بنزین موجب کاهش تقاضای انرژی در آمریکا خواهد شد. طی ماه ژوئن فشارهای سیاسی افزایش یافت و آمریکا و انگلیس فشار زیادی را برای افزایش تولید اوپک وارد آوردند. عربستان در اقدامی یک جانبه، سقف تولید خود را افزایش داد. تنها سه ماه پس از این وقایع، اوپک بار دیگر با مشکل کاهش قیمت نفت و افت درآمدهای ارزی روبرو شده است. بحران مالی غرب که منشأ اصلی آن در آمریکاست، موجب بحران اقتصادی در کشورهای مختلف و افت تقاضای جهانی نفت شده است. حتی رشد اقتصادی چین نیز از بحران مالی غرب در امان نبوده است و رشد اقتصادی این کشور به پایین ترین حد طی ۵ سال اخیر رسیده است. اوپک با برگزاری نشست فوق العاده ۲۴ اکتبر و کاهش ۱/۵ میلیون بشکه ای تولید، قصد داشت تا از روند نزولی قیمت نفت جلوگیری کند ولی در عمل موفقیت چندانی نداشت. عبدالله سالم البدری دبیر کل اوپک در این باره گفت: آنچه که مرا متعجب کرده این است که همه از اوپک انتظار دارند تا بحران را حل و فصل کند. اکثر کشورهای عضو اوپک کشورهای فقیری هستند. ما به تنهایی نمی توانیم بحران مالی و بحران کاهش قیمت نفت را حل کنیم. بحران مالی در آمریکا ایجاد شده و باید در این کشور حل شود.

به اعتقاد کارشناسان اگر قیمت نفت افزایش نیابد، ونزوئلا و ایران مجبور به کاهش هزینه های بودجه خود هستند ولی بودجه عربستان و سایر کشورهای عربی خلیج فارس با نفت ۵۰ دلاری به تعادل خواهد رسید. کاهش تولید اوپک در نشست ۲۴ اکتبر با انتقاد و واکنش شدید مقام های آمریکا و انگلیس روبرو شد. این در حالی است که مقام های اوپک و کارشناسان بین المللی انرژی بر این باورند افزایش هزینه های تولید و کاهش قیمت نفت، موجب بی میلی شرکت های نفتی برای سرمایه گذاری در پروژه های نفتی خواهد شد.

همچنین عده ای از کارشناسان بر این باورند که تصمیماتی که اوپک اتخاذ می کند تاثیر زیادی بر قیمت نفت دارد. به طور مثال در زمان شوک نفتی ۱۹۷۳، اوپک از ارسال نفت به آن دسته از کشورهای غربی که از رژیم صهیونیستی حمایت می کردند، خودداری کرد. در جنگ ۱۹۷۳، کشورهای غربی به حمایت از رژیم صهیونیستی با مصر و سوریه

طی شش ماه نخست ۲۰۰۸ به بیش از ۶۴۵ میلیارد دلار رسیده است. این میزان درآمد تقریباً معادل کل درآمد اوپک طی سال ۲۰۰۷ و کل درآمد این سازمان طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۲ میلادی بوده است. میزان درآمد اوپک طی شش ماه نخست امسال به طور متوسط به بیش از ۳/۵۸ میلیارد دلار در روز رسیده که این رقم طی ۴۸ سال گذشته بی سابقه بوده است.

درآمد نفتی جمهوری اسلامی ایران نیز برای سال ۲۰۰۸ بالغ بر ۷۰ میلیارد دلار پیشبینی شده است. امارات در این مدت بیش از ۶۱ میلیارد دلار درآمد نفتی کسب کرده که تنها ۲ میلیارد دلار کمتر از کل درآمد این کشور طی سال ۲۰۰۷ بوده است، درآمد نفتی این کشور امسال به بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار خواهد رسید.

سعید الشیخ، اقتصاددان برجسته بانک دولتی عربستان پیش بینی کرد، درآمدهای نفتی عربستان نیز امسال به بیش از ۳۵۰ میلیارد دلار برسد، که کل درآمد اوپک امسال بالغ بر ۱/۳ تریلیون دلار خواهد بود.

میزان درآمدهای کویت نیز در این مدت به بیش از ۵۴ میلیارد دلار می رسد که تنها یک میلیارد دلار کمتر از کل درآمد این کشور در سال ۲۰۰۷ است. درآمدهای نفتی ایران در این مدت به ۴۳ میلیارد دلار رسیده است.

درآمدهای نفتی عراق نیز به بیش از ۳۹ میلیارد دلار رسیده که این رقم یک میلیارد دلار بیشتر از کل درآمد این کشور طی سال ۲۰۰۷ است.

همچنین درآمد لیبی نیز به ۳۷ میلیارد دلار رسید. درآمد صادراتی ونزوئلا، آنگولا و نیجریه نیز در این مدت به ترتیب به ۴۱، ۴۷ و ۴۶ میلیارد دلار رسیده است.

اکوادور کوچکترین عضو اوپک نیز در این مدت ۷ میلیارد دلار درآمد داشته است. بر اساس این گزارش، درآمد اوپک امسال معادل کل درآمد این سازمان طی دهه ۱۹۹۰ میلادی خواهد بود و میانگین قیمت نفت صادراتی اوپک در این مدت به بیش از ۱۰۰ دلار در هر بشکه رسیده است.

میزان تاثیر گذاری اوپک

پیش از این کارشناسان بین المللی پیش بینی کرده بودند در صورت تداوم روند نزولی قیمت نفت اعضای اوپک تا پیش از نشست ۱۷ دسامبر الجزایر دوباره تولید خود را کاهش خواهند داد. نشریه بین المللی فایننشال تایمز در این باره نوشت: "اعضای سازمان کشورهای صادر کننده نفت اوپک که طی سال های اخیر با افزایش چشمگیر قیمت و درآمدهای ارزی روبرو بودند، اکنون با کاهش شدید

ایجاد تورم در کشورهای مصرف کننده نفت، اعم از کشورهای پیشرفته و در حال توسعه جهان شد. از سوی دیگر، توسعه بیش از حد میداین نفتی خلیج مکزیک و دریای شمال کاهش سهم اوپک در تولید جهانی را منجر شده و ضمن بی ثباتی روزافزون بازار، توان اوپک در ارتباط با کنترل قیمت نفت را در مقایسه با دوران طلائی آن کاهش زیادی داده است ولی با این حال اوپک هنوز هم تاثیر فراوانی بر قیمت نفت دارد. بر همین اساس، اوپک از وزیران نفت عضو این سازمان دعوت کرد تا در نشستی اضطراری به بررسی تحولات بازار جهانی نفت که سیر نزولی آن نگران کننده شده است، بپردازند. اظهارات گوردون براون نخست وزیر انگلیس مبنی بر اینکه نشست مکرر اوپک ضروری نیست و نیز مخالفت های آمریکا، موجب نشد که این نشست برگزار نشود. در این جلسه، اعضا تصمیم به کاهش ۱/۵ میلیون بشکه ای تولید خود گرفتند تا شاید بهای نفت با افزایش روبرو شود، اما نتیجه عکس حاصل شد؛ به طوری که نفت اوپک ۵۶ دلار در هر بشکه معامله شد این سیر نزولی آنقدر نگران کننده است که دبیر کل اوپک در واکنش به آن، از احتمال برگزاری نشست دیگر برای کاهش بیشتر تولید خبر داد.

در همین زمینه، غلامحسین نوذری، وزیر نفت ایران نیز کاهش شدید قیمت نفت را به نفع تولید کننده و مصرف کننده ندانسته و گفته است که با این قیمت ها امکان سرمایه گذاری در صنعت نفت کاهش می یابد و در نتیجه، کاهش تولید نفت در آینده، دنیا را با کاهش عرضه انرژی مواجه می سازد.

از سویی کارشناسان، کاهش تقاضا به ویژه کاهش تقاضای ۸ درصدی آمریکا برای انرژی و رکود اقتصادی در اروپا و آمریکا را از دلایل عمده افت شدید قیمت نفت عنوان می کنند، این در حالی است که با نزدیک شدن سرما، مصرف انرژی افزایش می یابد و باید دید آیا با این وجود بازار به سمت تعادل پیش می رود یا خیر؟ هر چند برخی تحلیل گران نیز انتخابات ریاست جمهوری آمریکا را دلیل دیگری بر این افت قیمت عنوان می کنند. آمار حکایت از آن دارد که کشورهای عضو اوپک نزدیک به دو سوم ذخایر نفتی جهان را در اختیار دارند. در سال ۲۰۰۵ اوپک ۴۱/۷ درصد از تولید نفت جهان را به خود اختصاص داد، این در حالی است که کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی تنها ۲۳/۸ و روسیه ۱۴/۸ از تولیدات نفت جهان را به خود اختصاص داده اند.

از سوی دیگر، بر اساس اعلام اداره اطلاعات انرژی آمریکا، میزان درآمدهای نفتی اوپک

وارد جنگ شدند. بر همین اساس خودداری اوپک از ارسال نفت به کشورهای غربی باعث شد قیمت نفت در بازارهای جهانی ۴ برابر افزایش یابد. این رشد قیمت که به مدت ۵ ماه ادامه داشت، در ۱۷ اکتبر - ۱۹۷۳ - شروع شد و در ۱۸ مارس ۱۹۷۴ پایان یافت. پس از آن کشورهای عضو اوپک در ۷ ژانویه ۱۹۷۵ با هم توافق کردند و قیمت نفت خام را افزایش دادند. در آن زمان، کشورهای عضو اوپک، از جمله آن کشورهایی که از قبل صنعت نفت خود را ملی کرده بودند، به اتفاق خواستار برقراری نظم نوین اقتصاد جهان با ائتلاف کشورهای اصلی تولید کننده نفت شدند. این کشورها که موفق شدند اولین اجلاس اوپک را در الجزیره ترتیب دهند، خواهان قیمت ثابت و عادلانه برای کالا، یک برنامه بین المللی غذا و کشاورزی، انتقال فناوری از شمال به جنوب و دموکراتیک کردن نظام اقتصادی بودند. این سیاست مفید واقع شد و قیمت نفت خام را تا حدی بالا برد که قبل از آن، تنها یک بار قیمت محصولات پالایش شده به آن حد بالا رسیده بود. با وجود این، توانایی اوپک برای بالا بردن قیمت نفت محدودیت هایی نیز دارد. افزایش قیمت نفت

باعث کاهش مصرف می شود و در نتیجه درآمد خالص سازمان کاهش می یابد. علاوه بر آن، افزایش بی حد و حصر قیمت نفت می تواند زمینه ساز تلاش برای تغییر نظام مند در رفتار کشورها، از قبیل استفاده از انرژی جایگزین یا بقای انرژی بیش از پیش گردد. از سویی، تنش های موجود در خاورمیانه، کاهش تقاضا برای نفت، بحران مالی در آمریکا و اروپا، کاهش سفته بازی و کمبود ظرفیت پالایشگاه ها از عوامل موثر در کاهش قیمت نفت بوده است هر چند که طی دو ماه گذشته قیمت نفت با نوسانات شدید افزایشی روبرو بود اما هم اکنون قیمت نفت به زیر ۵۰ دلار در هر بشکه رسیده و این موضوع بر قدرت خرید مصرف کنندگان در بسیاری از کشورها تاثیر محسوسی داشته است. با توجه به تمامی شرایط گفته شده، این گونه به نظر می رسد که بازار نفت کماکان آشفته خواهد ماند و فشار بیشتر در جهت کاهش قیمت و نه افزایش آن، دیده خواهد شد. البته با توجه به اعلام غلامحسین نوذری وزیر نفت ایران مبنی بر تصمیم و رایزنی برای تشکیل اجلاس فوق العاده اوپک به منظور بررسی قیمت نفت و میزان تولید اعضا باید دید

آیا تغییری در بازار ایجاد می شود یا خیر؟ پیش از بروز بحران مالی اخیر مقام های عربستان در بهار گذشته به درخواست بان کی مون، دبیر کل سازمان ملل حدود ۵۰۰ هزار بشکه به تولید خود اضافه کردند تا به زعم خود رشد بی سابقه قیمت نفت در جهان را تا حدودی مهار کنند. این کشور هم اکنون ۵۰۰ هزار بشکه بیش از سهم تعیین شده خود از سوی اوپک نفت تولید و صادر می کند. کارشناسان می گویند کاهش تولید نفت از سوی عربستان می تواند آهنگ کاهش بهای نفت را کندتر کند، اما آن را متوقف نخواهد کرد. زیرا در درجه نخست، بازارهای جهانی به قدر کافی از نفت اشباع است و کمبودی در این زمینه احساس نمی شود. به عنوان مثال، در ماه ژوئیه، میزان نفت عرضه شده به بازار حدود یک میلیون بشکه بیش از تقاضا بود. علاوه بر این، کندی آهنگ رشد اقتصادی در جهان، به ویژه در دو کشور مصرف کننده عمده نفت، یعنی ایالات متحده آمریکا و چین، موجب پایین آمدن تقاضا برای نفت در جهان شده است.

بر اساس آمارهای بریتیش پترولیوم، میزان ذخایر نفتی اوپک تا ابتدای سال ۲۰۰۸ به بیش از ۷/۹۳۴ میلیارد بشکه رسید و ذخایر نفتی روسیه نیز بالغ بر ۴/۷۹ میلیارد بشکه است. از طرفی ایران دومین تولید کننده اوپک است که نقش تعیین کننده ای در این سازمان دارد. به جاست با تلاش بیشتر در عرصه دیپلماسی نفت و بین المللی برای به دست آوردن ریاست آن نیز کوشش کنیم. حضور موثر و تعیین کننده در این سازمان که هم اکنون ریاست کمیته نظارت بر بازار بر عهده ایران است، اهمیت ژئوپلیتیک در منطقه و میزان تولید، سه مولفه ای است که ایران را از سایر اعضا در اوپک متمایز می سازد.

همراهی عربستان با اوپک:

وزیر نفت عربستان خواستار کاهش بیشتر تولید نفت اوپک شد. عربستان سعودی صادر کننده ارشد نفت زمینه کاهش بیشتر تولید اوپک را برای ایجاد تعادل در بازاری که تا حد قابل ملاحظه ای شاهد عرضه بیش از حد نفت بود فراهم ساخت و این امر زنگ خطر را در آمریکا بزرگترین مصرف کننده نفت جهان به صدا در آورد. "علی النعیمی" وزیر نفت عربستان گفت: صد میلیون بشکه نفت مازاد در جهان صنعتی باید از طریق کاهش تولید از بین برود. وی قیمت نفت را با وضعیت بازار نامربوط دانست.

نعیمی گفت: "بازار غیر متعادل است. آدموند داتوکورو رئیس اوپک نیز که در ابوجا صحبت می کرد گفت: این گروه احتمالا در

ای را نیز آماده کرده است که بر اساس آن نرخ نفت در سال ۲۰۰۹ می تواند به ۳۰ دلار برسد، اما این پیش بینی بطور رسمی به دولت ارائه نخواهد شد. "الکسی کودرین" معاون نخست وزیر و وزیر دارایی روسیه روز ۲۶ نوامبر اعلام کرده بود که میانگین نرخ سالانه نفت روسیه در پایان سال ۲۰۰۸ میلادی ۹۶ دلار به ازای هر بشکه خواهد بود.

دکتر مسعود نیلی، اقتصاد دان و رییس دانشکده اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف معتقد است برخی به اشتباه گمان می کنند اکنون که قیمت نفت به شدت افت کرده است، مشکلی پدید نمی آید، چون صادرات غیرنفتی از رشد خوبی برخوردار بوده است، از این غافل هستند که به دنبال اشتباه استراتژیک، رشد صادرات غیرنفتی ما در نتیجه افزایش قیمت نفت بوده است؛ بنابراین، حال که قیمت نفت کاهش یافته است، قیمت محصولات پتروشیمی و دیگر محصولات وابسته به نفت و گاز نیز کاهش خواهد یافت و در نتیجه، از صادرات غیرنفتی ایران به دنبال کاهش قیمت نفت، کاسته خواهد شد؛ بنابراین، چون در چند سال گذشته، واردات کشور ما بسیار افزایش داشته و به حدود ۶۵ تا ۷۰ میلیارد دلار رسیده؛ تأمین منابع ارزی لازم برای اختصاص به این حجم گسترده واردات در شرایط کنونی بسیار مشکل است. آشکارا با کمبود قابل توجه انرژی در سطح کشور روبه رو هستیم و تنها راهکاری که برای رویارویی با این مشکل اندیشیده و عمل شده است، واردات حامل های انرژی بوده است که هر ساله مبالغ هنگفتی نیز به این امر اختصاص داده می شود و در صورتی که با کمبود منابع ارزی روبه رو شویم، این پرسش پیش می آید که آیا باز هم می توان به همین میزان واردات داشته باشیم؟

وقتی که درآمدهای نفتی کاهش و به حدود ۴۰ میلیارد دلار تنزل می یابد، با احتساب هر دلار هزار تومان، درآمدی معادل چهارصد هزار میلیارد ریال از محل صادرات نفت عاید کشور خواهد شد و با فرض این که ۲۰۰ هزار میلیارد ریال هم از محل درآمدهای مالیاتی به دست آورده و با فرض این که حدود ۱۰۰ تا ۱۵۰ هزار میلیارد ریال هم دیگر درآمدهایی باشد که دولت بتواند به دست آورد، کل درآمدهایی که در بودجه می توان محاسبه کرد به حدود ۷۰۰ تا ۷۵۰ هزار میلیارد دلار خواهد رسید، در حالی که بودجه سال ۸۷، ۹۴۰ هزار میلیارد ریال است، با احتساب ۱۲۰ هزار میلیارد ریالی که جمع خرجی است، حدود ۸۲۰ هزار میلیارد ریال هزینه های دولتی است که در بودجه امسال لحاظ شده است و با توجه به تورم بالای ۲۵ درصدی که پایان سال محقق خواهد شد،

۴۲ درصد عرضه جهانی نفت را در اختیار دارد و ذخایر نفتی روسیه معادل ۸ درصد کل ذخایر نفتی اوپک و تولید نفت این کشور نیز معادل ۲/۸ درصد تولید اوپک طی سال ۲۰۰۷ بوده است.

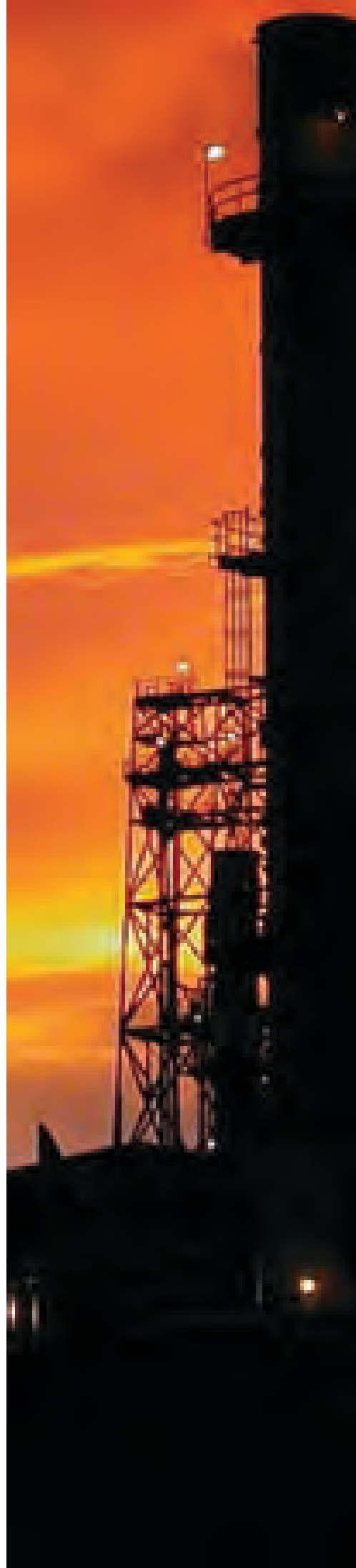
به گزارش خبرگزاری ریانووستی روسیه: "دمیتری مدویدیف" رئیس جمهور فدراسیون روسیه نیز پس از دیدار با "هوگو چاوز" رئیس جمهور ونزوئلا طی کنفرانسی مطبوعاتی اظهار داشت که روسیه آماده هماهنگ سازی اقدامات خود در بازار نفت با کشورهای عضو سازمان کشورهای صادر کننده نفت، اوپک است. رئیس جمهور فدراسیون روسیه خاطر نشان نمود: "ما آماده بررسی و هماهنگی (اقدامات) در بازار نفت با کشورهای عضو اوپک هستیم. صحبت درباره اقدامات مسئولانه کشورها یعنی بازیگران کلیدی در بازار نفت است که روسیه نیز در شما آنهاست." وی گفت: "روسیه عضو اوپک نیست، اما طبق قرارداد روابلی با این سازمان دارد. وضعیت نرخ نفت نمی تواند سبب نگرانی روسیه نباشد... ما هر بار به قضاوت در اینباره می پردازیم که آیا نرخ کنونی نفت عادلانه است و یا معقول شرایط است." رئیس جمهور فدراسیون روسیه افزود: "ما خواستار نرخ عادلانه برای نفت هستیم که نباید نه خیلی پایین و نه احتکاری باشد." وی خاطر نشان داشت که نرخ نفت بین ۸۰-۱۰۰ دلار به ازای هر بشکه مناسب است. مدویدیف احتمال الحاق روسیه به سازمان کشورهای تولید کننده نفت "اوپک" و همچنین کاهش حجم تولید نفت جهت تنظیم بهای آن در بازارهای جهانی را محتمل دانست. وی طی جلسه ای که در امور توسعه اجتماعی-اقتصادی منطقه فدرال اورال برگزار شده بود اعلام کرد: من باید بگویم که ما برای این منظور آماده ایم، ما باید دفاع کنیم، نفت و گاز پایه درآمد کشور ماست. ضمناً چنین تدابیر دفاعی می توانند هم در زمینه کاهش حجم نفت تولیدی و هم با شرکت در سازمانهای کنونی صادر کننده و شرکت در سازمان های جدید اگر تا آن زمان بتوانیم به توافق برسیم، اتخاذ شوند. از طرف دیگر "آندره کلیچ" معاون وزیر توسعه اقتصادی فدراسیون روسیه در همایش مالی و اقتصادی روسیه که در اتریش برگزار شد، اطلاع داد که میانگین نرخ نفت روسیه در سال ۲۰۰۹ میلادی برابر با ۵۰ دلار به ازای هر بشکه خواهد بود. وی گفت: "طبق سناریوی پایه، نرخ متوسط نفت مارک Urals در سال ۲۰۰۹ برابر با ۵۰ دلار، در سال ۲۰۱۰ برابر با ۵۵ دلار و در سال ۲۰۱۱ برابر با ۶۰ دلار به ازای هر بشکه خواهد بود." وی همچنین اطلاع داد که وزارت توسعه اقتصادی پیشبینی بدبینانه

نشست آتی خود تولید نفت را کاهش خواهد داد ولی میزان کاهش بستگی به قیمت ها و سطح سفارشات نفت دارد. اوپک در نشست اضطراری ماه اکتبر خود با کاهش تولید نفت از اول نوامبر موافقت کرد که این اولین مهار رسمی تولید طی دو سال گذشته بود.

همسویی روسیه با اوپک:

به اعتقاد کارشناسان مسایل انرژی؛ تمایل روسیه برای همکاری نزدیکتر با اوپک همزمان با سرد شدن مناسبات روسیه و غرب به علل برخی مسائل از جمله درگیری در گرجستان صورت گرفته است. حتی پیش از رویدادهای اخیر در منطقه قفقاز، روسیه مناسبات گرمی با ایران و ونزوئلا؛ دو کشور اصلی تولید کننده نفت اوپک، برقرار کرده است. همسویی روسیه با سیاست های اوپک مبنی بر کاهش تولید نفت خام بیشترین اثر را بر بهای نفت خواهد داشت. رئیس اوپک نیز اعلام کرده است که اوپک از پیشنهاد روسیه برای عضویت در این سازمان استقبال می کند، اما روسیه هیچ درخواست رسمی در این باره ارائه نداده است. شکیب خلیل که وزیر انرژی الجزایر نیز هست، گفت: من هیچ درخواست رسمی از سوی روسیه برای عضویت در سازمان اوپک دریافت نکرده ام ولی ما علاقمند به عضویت این کشور هستیم. روسیه اوایل ماه سپتامبر با اوپک برای امضا توافق نامه همکاری به توافق رسید. روسیه که پس از عربستان سعودی دومین تولید کننده بزرگ نفت و گاز دنیا است، به تازگی سطح روابط خود را با اوپک ارتقا داده است که این موضوع نمی تواند خبر خوبی برای کشورهای عمده مصرف کننده نفت و گاز از جمله آمریکا و اروپا باشد. آندره رید کارشناس موسسه انرژی سکوریتی آنالیز در این باره معتقد است که روسیه قصد دارد با گسترش همکاری با اوپک، عرضه جهانی نفت را کنترل کند و این یک تهدید بزرگ برای کشورهای غربی به شمار می رود. سرگئی شماتکو، وزیر انرژی روسیه نیز همکاری روسیه و اوپک را تنها با هدف برقراری ثبات قیمت ها در بازار نفت عنوان کرده است. وزارت انرژی روسیه نیز با اعزام هیات بلند پایه ای به نشست سپتامبر (شهریور) در وین، پیشنهادهایی را برای گسترش همکاری های مسکو و اوپک ارائه کرده بود. پیوستن روسیه به اوپک موجب می شود تا سهم این سازمان در بازار جهانی نفت ۱۰ میلیون بشکه افزایش یابد و سهم اوپک در بازار نفت به بیش از ۵۰ درصد برسد. صادرات نفت و گاز نقش مهمی در تامین بودجه دولت روسیه دارد اگر چه تنش های اخیر در گرجستان موجب تیره شدن روابط سیاسی روسیه و غرب شده ولی هر دو طرف به یکدیگر نیاز دارند. اوپک هم اکنون

بر اساس اعلام
اداره اطلاعات
انرژی آمریکا،
میزان درآمدهای
نفتی اوپک طی
شش ماه نخست
۲۰۰۸ به بیش
از ۶۴۵ میلیارد
دلار رسیده است.
این میزان در آمد
تقریباً معادل
کل در آمد اوپک
طی سال ۲۰۰۷ و
کل در آمد این
سازمان طی
سال های ۲۰۰۰ تا
۲۰۰۲ میلادی
بوده است

روشن است که اگر رشد بودجه متناسب با تورم نباشد، مسلماً یک بودجه غیرواقعی طراحی شده است؛ بنابراین، بودجه سال ۸۸ ایران نمی‌تواند کمتر از ۱۰۰ هزار میلیارد تومان باشد.

به اعتقاد این اقتصاد دان؛ اگر حساب ذخیره ارزی از اندوخته چشمگیری برخوردار بود، مسلماً هم‌اکنون می‌توانستیم از آن به عنوان یک تعدیل‌کننده بهره ببریم. هم‌اکنون در بیشتر کشورهای صنعتی، رکود اقتصادی در فصل گذشته اعلام و به احتمال زیاد در سه ماهه دوم نیز این رکود گزارش خواهد شد. در این صورت، باید گفت که بحران مالی آمریکا، زمینه‌ساز رکود اقتصاد جهانی شده است پس ما نیز نباید به افزایش قیمت نفت امیدوار باشیم. اگر درایت و درک درستی از اقتصاد جهانی باشد، باید سناریوی اقتصاد ایران را بر مبنای قیمت پایین نفت تدوین کرد، چراکه در این صورت خواهیم دید که کسری بودجه در امسال و سال آینده بسیار زیاد خواهد بود و شاهد این مدعا نیز کسری‌های عنوان شده برای سال جاری است. در کنار این کسری بودجه‌های آشکار کسری بودجه نهانی نیز هست که در اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری به وجود خواهد آمد. آمار منتشره در مرکز آمار، نشان‌دهنده این است که میزان اشتغال ایجاد شده در کشور در سال ۱۳۸۵، ۲۱۹ هزار نفر و در سال ۱۳۸۶ حدود ۲۵۰ هزار نفر بوده است. این در حالی است که در گذشته، کمترین میزان اشتغال در کشور، حدود ۳۴۰ هزار نفر بوده و متأسفانه به استناد آمار موجود، میزان اشتغالی که در زمان رونق ایجاد شد، از زمانی که قیمت نفت در حد پایینی بود کمتر بود.

آینده از نگاه اکونومیست

با کاهش شدید قیمت جهانی نفت و رسیدن آن از ۱۴۷ دلار به زیر ۵۰ دلار در هر بشکه ظرف چند ماه گذشته؛ احتمال رغبت شرکت‌های بین‌المللی برای سرمایه‌گذاری در میادین نفتی و تلاش برای بهره‌برداری از چاه‌های نفت بسیار عجیب و نامحتمل به نظر می‌رسد. هفته‌نامه انگلیسی زبان اکونومیست با اشاره به این مطلب در شماره ۶ نوامبر سال ۲۰۰۸ نوشت: امارات متحده عربی تمام تلاش‌هایی را که برای فایز آمدن بر وضعیت موجود حاکم بر بازار لازم است به عمل می‌آورد تا به رغم عدم تمایل سایر اعضای اوپک؛ نسبت به سرمایه‌گذاری در صنعت نفت خود اقدام نماید. وزیر نفت امارات معتقد است که افت کوتاه مدت قیمت جهانی نفت نباید مانع از سرمایه‌گذاری برای توسعه میادین نفتی و تامین نفت مورد نیاز جهان تشنه به انرژی باشد. بلکه فروپاشی بازار نفت بر اثر سقوط قیمت‌ها می‌تواند به منزله فرصتی برای افزایش و رونق دوباره بازار به حساب آید. هم‌اکنون مردان نفتی جهان به دقت شاهد کاهش تقاضا برای محصول خود هستند. در این راستا از اوایل ماه اکتبر ۲۰۰۸ میزان تقاضا تنها در بازار آمریکا روزانه ۲ میلیون بشکه کاهش یافته است. همچنین میزان فروش خودرو در ایالات متحده تنها ظرف ماه نوامبر ۳۲ درصد کاهش نشان داده است که این موضوع نیز می‌تواند دلیلی موجه برای کاهش تقاضا برای نفت باشد. کارشناسان اعتقاد دارند که میزان تقاضا برای

نفت در بازارهای بین‌المللی در سال ۲۰۰۹ به پایین‌ترین سطح از سال ۱۹۹۱ تا به حال خواهد رسید. ناگفته پیداست که کاهش جهانی قیمت فولاد و گاز طبیعی نیز فرصت مناسبی را فراهم کرده است تا کشورهای تولیدکننده نفت برای توسعه میادین نفتی و سرمایه‌گذاری در صنعت نفت خود از آن استفاده کنند. از طرفی آقای فرانچسکو بلنچ از موسسه تحقیقاتی مریل لینچ معتقد است که در صورت افزایش تقاضا برای نفت در بازارهای جهانی؛ قیمت قیر و نفت خام دوباره افزایش خواهد یافت به طوری که بهای هر بشکه نفت تا سال ۲۰۱۰ در بازار به سطح ۱۵۰ دلار خواهد رسید. وزیر نفت امارات نیز در همین زمینه معتقد است که دوران نفت ارزان به اتمام رسیده و برای همیشه پایان یافته است. جدول زیر چشم‌انداز تقاضای جهانی نفت تا سال ۲۰۳۰ را نشان می‌دهد. همانطوری که مشاهده می‌شود؛ میزان تقاضا از یک روند افزایشی برخوردار است.

از سوی دیگر بی.بی.سی نیز در گزارشی در مورد قیمت جهانی نفت اعلام کرد: "در پی پیشبینی احتمال افزایش میزان تقاضا برای نفت در سال آینده و نیز اعلام خبر کاهش تولید از سوی اوپک؛ قیمت نفت در بازارهای بین‌المللی حرکت صعودی را آغاز نمود. آژانس بین‌المللی انرژی اعلام نمود که در سال ۲۰۰۹ تقاضای جهانی برای نفت افزایش خواهد یافت اما این رویداد پس از کاهش شدید قیمت و کاهش میزان بی‌سابقه تقاضا که در آخر سال ۲۰۰۸ اتفاق افتاد محقق خواهد شد. بسیاری از صاحب‌نظران اعتقاد دارند به رغم اعلام اوپک برای کاهش تولید به میزان یک میلیون بشکه در روز؛ احتمال دارد این کاهش عرضه به ۲ میلیون بشکه در روز نیز برسد. در مورد پیش‌بینی میزان تقاضا نیز باید گفت که آژانس بین‌المللی انرژی در آخرین گزارش ماهانه خود پیش‌بینی و اعلام کرده است که به رغم کاهش شدید تقاضا در سه ماهه آخر سال ۲۰۰۸؛ میزان تقاضای روزانه برای نفت خام در سال ۲۰۰۹ به ۸۶/۳ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. این پیش‌بینی بر اساس محاسبات صندوق بین‌المللی پول صورت گرفته و بر این اساس اقتصاد جهان در نیمه دوم سال ۲۰۰۹ بهبود خواهد یافت. در این مقطع زمانی، کشورهای در حال توسعه خواهند توانست به توسعه اقتصادی و رشد نسبی نایل شوند. همچنین بر اساس پیش‌بینی و محاسبه آژانس بین‌المللی انرژی؛ اگرچه اعضای OECD بهبود نسبی را در وضعیت اقتصادی خود تجربه خواهند کرد؛ لیکن میزان رشد آنها در پایین‌ترین سطح در ۵ سال گذشته خواهد بود. نتیجه‌نهایی این پیش‌بینی‌گویای این واقعیت است که اقتصاد جهان در سال ۲۰۰۹ به رغم بهبود نسبی نسبت به سال ۲۰۰۸؛ همچنان ضعیف خواهد بود. هنوز اطلاعات آرایه شده از سوی آژانس بین‌المللی انرژی با پیش‌بینی آژانس انرژی ایالات متحده آمریکا که گفته بود میزان تقاضا برای نفت در سال ۲۰۰۹ پایین خواهد بود اختلاف فاحش و بسیار زیادی دارد."

منبع: گزارش سال ۲۰۰۸ سازمان کشورهای تولیدکننده نفت (اوپک)